

противагу РПЦ, наслідилась його застерігати, - мовляв, необхідно брати до уваги особливості Західної України і „переміни робити обережно.” Крім того, „держва ця відстоювала ідеї національної державності, сприяла створенню військових формувань на окупованій ворогом території. Такого Сталін не прощав нікому” [23:310].

В інструкції голови Ради у справах релігійних культів І. Полянського (подковника держбезпеки) від 8 травня 1945 року наголошувалось: „ГКЦ (уніатська) в особі митрополитичого управління зайняла абсолютно нетерпимі у політичному плані позицію і стала на шлях боротьби з радянською владою, активно підтримуючи антирадянській націоналістичний рух. У зв'язку з цим, зараз проводяться заходи, скеровані на ліквідацію впливу повністю оточеного духовенства і переходу віруючих у православ'я” [24:321]. Завчасне „добро” Й. Сталіна розв'язало руки репресивним органам і 11 квітня 1945 року органи НКВС здійснили безпрецедентну акцію – заарештували митрополита Й. Сліного, спископис М. Бутку, М. Чернецького, Г. Хоминшина та його помічника Г. Лакоту та інших представників ієрархії. У березні 1946р. ієрархи УГКЦ були засуджені військовим трибуналом на тривалі терміни ув'язнення за „зраду”, співпрацю з нацистами, „буржуазним націоналізмом” та інші „злочини”. Спископис Г. Хоминшин помер у київській тюрмі задовго до суду. Мученицькою смертю загинули у в'язницях і концтаборах Й. Капілювський, І. Лятинський, Г. Лакота, М. Будка, М. Чернецький, П. Вергун, вбито було єпископа Т. Ромжу.

Акт ліквідації УГКЦ (8-10 березня 1946р.) викликав негативні оцінки світової громадськості, зокрема його засудив Ватикан, ряд світських міжнародних організацій, громадське – політичні діячі різних країн, які вимагали від Кремля дотримуватись прав людини. Безперечно, це був великий удар і по національно – визвольному русі українства.

Підсумуємо.

По – перше, суперечності і протистояння між УГКЦ і радикально – націоналістичною течією (ОУН) в міжвоєнний період, поза сумнівом, не могли підірвати переважно позитивний характер тогочасних взаємин УГКЦ з широким політичним спектром національно – визвольного руху на західноукраїнських землях.

По – друге, греко – католицизм та українська національна ідея склали основу тогочасної ідентичності галицьких українців і взаємно посилювали одне одного у їх протистоянні з окупаційними режимами (особливо це проявилось у 40 – 50 роках);

По – третє, в 40 – 50 роках в суворих умовах національного живцання та опору українців жорстоким нацистському та комуністичному режимам, суперечності виразно втратили актуальність, і більше того УГКЦ та ОУН-УПА виступили як ключові сили в обороні українства. В 40 – 50 роках значна кількість греко – католицьких священиків були військовими капеланами в УПА. В свою чергу, ОУН дієво виступила проти насильницької ліквідації Московью УГКЦ і підтримувала УГКЦ, яка реорганізувалась у катакомбах і майже півстоліття вела свою душпастирську діяльність у підпіллі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Це, зокрема наукові розвідки І. Голубенка, Я. Гришка, Б. Яцюка, В. Марчука та інших.
2. Зайцев О. Націоналізм і національна демократія: Другої світової конфлікту // Сучасність. – 1995. – №2.
3. Земба А. Митрополит Андрей Шептицький і уряд Вітоло Речі Посполитої у 1923 – 1939 рр. // Метрополія Нью-Йорку служі Божему Андріє у 50 – чя його смерті. Ред. М. Галів. – Нью – Йорк, 1996.
4. о. Софрон Мудрий. Нарис історії Церкви в Україні. – Рим – Львів; Видавництво ОО. Василья, 1993.
5. Яцук Б. Церква і націоналістичний рух: Між співпрацею і протистоянням. – Львів, 2003.
6. Коирад М. Націоналізм і католицизм. – Львів: Бібліотека УКС, 1934. Остапешський Й. Націоналізм католицький // Мета. – 1937. – №15.
7. Український голос. – 1932. – №21.
8. Мірчук П. Нарис історії ОУН. – Мюнхен, Лондон, Нью – Йорк: Укр. Видавництво, 1965.
9. Ді Ш. Мораль християнства й націоналізм // Хрест Меча. – 1937. – Ч. 3.
10. Ісаї П. Католицький патріотизм і модерній націоналізм // На перехоро двох епох: найновіші світоглядні напрями. – Львів: Бібліотека Дзвонів, 1938.
11. Довшов Д. Де шукати наших історичних традицій. – Львів: Квартальник Вістника. – 1938. – Ч. 1.
12. Мірчук П. Названа праця.
13. З життя „Орлі” // Українське юнцтво. – 1939. – Ч. 1.
14. о. Софрон Мудрий. Названа праця.
15. Сворац С. Становлення радянської системи освіти в західному регіоні України: традиції та проблеми. – К.: „Правда Ярославичів”, 1998.
16. Шептицький А. Як будували рідну хату? // Митрополит Андрей Шептицький. Матеріали та документи (1865-1944) / За редакцією Заборського Я. Ю. – Львів; Івано – Франківськ, 1995.
17. Зіорук С. Роль Церкви у визвольних змаганнях і поневоленнях України // Переслав (1654) в історії Української Церкви. Наук. Зб. – К. – Тернопіль, 2003.
18. Ігорілець Я. Отець Котут – священик наших партизанів // Тернопільці 97.1997.
19. Марчук В. ГКЦ в умовах німецького та радянського тоталітаризмів (1941 – 1946 рр.) // Галичина. – 2000. – №94.
20. Білас І. Репресивно – каральна система в Україні. 1917 – 1953. – К., 1994. – Кн.1.

Мр. Володимир Ханас

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ І БІЛОРУСЬКІ ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ У ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТОЛІТТЯ

Ця розвідка постала завдяки наполегливості відомого українського громадського діяча, людини з справді енциклопедичними знаннями Гіоря Герети.[2:4-5] Перші мої пошуки вилилися у спільну статтю, котра була виплошена під час урочистої академії, присвяченої 100- річчю інтронізації митрополита Шептицького на митрополитичий престіл. [9]. Стаття попри деякі неточності і неповність викликала зацікавлення і, за порадою І. Герети, я продовжив пошуки. Автор розуміє, що і дана розвідка не претендує на вичерпність, оскільки опрацювання вимагають документи білоруських архівів. Однак сьогоднішня політична ситуація в Білорусі, особливо тотальна русифікація, вимагає поширення будь-якої інформації, котра проливає світло на передісторію національних змагань білорусів. Оскільки „лише Греко-Католицька церква

націоналізму [11:54]. З другого боку, оунівці намагалися популяризувати таке розуміння релігії, християнства та його співвідношення з націоналізмом, в якому особлива, а деколи навіть головна вага надавалась нації та націоналізму.

Очевидно, саме на протипаву радикальному націоналізму як ідеології та суспільно – політичному рухові частина греко – католицького духовенства і католицького суспільного руху під покровительством митрополита Андрія Шептицького розвинули та популяризували в міжвоєнний період ідеологічну концепцію „Християнського націоналізму” чи „християнського патріотизму”. Суть ідеологічної концепції „християнського націоналізму” полягала у проголошенні християнської релігії, християнського світогляду та етики найвищим добром нації, єдиною основою для її державного відродження і розвитку, а націю – найвищою із земних вартостей [12: 18-20].

Наприкінці 30-років Д. Донцов розвинув нову ідеологічну концепцію націоналізму – „національний традиціоналізм”. В ній традиційна християнська релігія та Церква займають місце головних духовних джерел національно – визвольного руху та життя українського народу [13: 47].

Виявом прагнення ОУН до ідеологічного узгодження з християнською традицією і УГКЦ можна припускати, було суттєве оновлення змісту „10 заповідей українського націоналіста”, офіційного світоглядного і етичного кодексу члена ОУН, яке відбулося за різними свідченнями в другій половині 30-их років і на початку 40-их. Так, в „сьомій заповіді” – „Не завагається поповнити найбільшого злочину, якщо цього вимагає добро справи” слова „найбільший злочин” були замінені словами „найбезпечніший чин” [14:127].

Значущим для оцінки атмосфери взаємин УГКЦ та ОУН в другій половині 30-их років видається той факт, що полковник Андрій Мельник, який очолює ОУН в 1939 році, попередньо кілька років був провідником організації (Католицька акція української молоді КАУМ) „Орли”, яка вела свою діяльність під загальним керівництвом митрополита Шептицького на засадах „християнського націоналізму”.

Початок Другої Світової війни та перебування українства в умовах радянського та німецького тоталітаризмів суттєво змінив релігійно – політичну ситуацію. У перший етап „рядянізації” західноукраїнських земель (1939 – 1941 рр.), церковні організації в загальному лишилися не порушені, тільки Православну Церкву на Західній Україні підпорядковано московському патріарху, як „автономну”. За винятком конфіскації земельного церковного майна та накладення великих податків на церкви, віри і духовенство не переслідувано. Але згодом з усіх шкід було усунуто викладання релігії, заборонено обряди й зліквідовано релігійну символіку. Водночас, як зауважує о.Софрон Мудрий „більшовики пильнували”, щоб не драгувати нічим колишнього „дарського в'язня” митрополита Андрія, передбачаючи можливий відрух населення, цілком католицького” [16:367;17:22].

Напад Німеччини на СРСР та німецька окупація України під час Другої Світової війни, крім сумних окупаційних подій політичного, соціального, культурного характеру, мала і позитивні моменти церковного характеру, створені самими ж таки українцями. У цьому переліку, виокремлюється, спроба в 1941 – 1942 роках здійснити християнську єдність українських Церков за ініціативою

митрополита Шептицького. У 1941-1944 роках Церкви України, після довшого часу державно – політичного поділу знайшлися в одній, хоча й окупаційній діяльності. Саме тоді, як пише о. Софрон Мудрий, мали вони першу нагоду для спроб порозуміння, пошуку шляхів до згоди і єдності.

Провід ОУН проголосив 30 червня 1941 р. у Львові відновлення Української держави. УГКЦ відстоювала самостійницькі прагнення українського народу. У зверненні до вірних Шептицький закликав: „Карність, солідарність, совісним словенням обов'язків докажіть, що ви дозріли до державного життя” [18:562]. Він був обраний почесним протектором і президентом Національної ради.

Масові арешти окупаційної влади і остаточний крах певних сподівань представників національно – визвольного руху, щодо „лояльності” Третього Рейху до утворення Української держави, змусив розпочати боротьбу проти обох тоталітарних режимів. Водночас, лояльні стосунки між УГКЦ (безпідставними вважаємо заклиди радянських історіографів про колабораціоналізм УГКЦ- В.У.) і окупаційною владою переросли у протистояння восени 1941р. А Шептицький засудив репресивні акції, свавілля гітлерівців і закликав українське населення зберігати національну гідність, стійко боронити свободу, свої родини і громади [19:73-140]. УГКЦ закликала віруючих до релігійної єдності, яка мала б стати духовною основою об'єднання всіх національних сил під час війни.

Таким чином, УГКЦ в роки нацистської окупації, коли діяльність політичних партій заборонялася, не тільки очолила духовне життя народу, а й всіляко сприяла його національно – культурному розвитку. Але УГКЦ допомагала й українському рухові опору – ОУН-УПА. Монастирі й церкви стали духовною і матеріальною опорою повстанців – підпільників у боротьбі проти гітлерівського, а згодом і сталінського режимів, хоч, правда, засуджували (як і в попередній період – В.У.) факти насилья, виходячи із засад християнської моралі. Духовенство, тісно пов'язане з масами, брало активну участь в національно – визвольній боротьбі українського народу. Здійснюючи духовну опіку, священники спеціально для вояків відправляли Богослужби в місцях їх таємної дислокації, вичінали підпільників УПА, вигощували духовно – патріотичні проповіді [20:167].

За підтримку „буржуазного націоналізму” в 1940-1950-х рр. лише з Статівської єпархії близько 200 священників були репресовані. Своєю підтримкою як духовної особи та Служащих Божими, – згадували селяни Сосулівки на Тернопільщині о.Миколу Когута, - він додає їм сили та впевненості в боротьбі з двома лютими ворогами – німецькими зайдями та більшовицькими окупантами” [21:125].

1 листопада 1944 року помер Андрей Шептицький. Це була велика втрата для українського національного руху. Святоюрський митрополітич престола заявив Йосиф Сліпий, який продовжив розпочату митрополитом Шептицьким спробу порозуміння з радянською владою. Проте в очак Москви, УГКЦ асоціювалося з „українським буржуазним націоналізмом”, вона вважала УГКЦ колаборантом, аргументуючи тим, що всі 32 делегати дистрикту „Галичина” очолювали унятські священники [22:68]. Очевидно, що „вождь народів” у зв'язку з війною не хотів вступати у відкритий конфлікт з УГКЦ. Але як слушно відзначив історик Іван Білас, „його кінцеві наміри були однозначними: знищення УГКЦ, яка, на

Велика роль УГКЦ в житті західних українців в міжвоєнний період зумовлювалася не тільки тим, що вона була в той період майже безальтернативним і традиційним носієм християнської релігії. Як і у попередні десятиліття, так і в досліджуваний період, в умовах незначної секуляризації українського суспільства, релігійно – конфесійна приналежність переважної більшості галицьких українців була важливою складовою і навіть підвалиною їх індивідуальної та національної тожованості.

Ставлення польської держави до УГКЦ в міжвоєнний період розвивалось в русії її асиміляційно – репресивної політики щодо „східних кресів” і мало за мету – денационалізувати Церкву, іншими словами усунути прихильників українського національного руху з рядів греко – католицького духовенства на користь лояльних до польської держави [3].

Встановлення конкордату між Апостольською Столицею і Польщею (10 лютого 1925р.) принесло чимало дивідентів УГКЦ. Найперше зрівняло всі обряди перед державним і церковним правом, забезпечено право на свободу організації, життя, праці, духовних служб українцям – католикам, які були поставлені на канонічну правну площину, з тими самими волюнтаризми з боку держави, як інші обряди... [4:356]. Основна суспільна доктрина католицизму суттєво активізувала пастирську діяльність, прикладом цього є, хоча б, поважна просвітницька робота УГКЦ.

Ще раз підкреслимо, що визначальним чинником у стосунках УГКЦ і українського національно – визвольного руху в міжвоєнний період був високий ступінь взаємозв'язку і навіть взаємозалежності між ними, що зумовлювалося тим, що обидва рухи – релігійний і національний, в цей період, були традиційними виразниками життєвої поведінки та ідентичності галицьких українців.

Характеризуючи взаємини УГКЦ і національно – визвольного руху на західно – українських землях в міжвоєнний період, можна ствердити, що їм була притаманна виразна перевага взаєморозуміння та співпраці над суперечностями та протистоянням. Правда, окрім вищезазначеної слід назвати інші чинники.

По – перше, важливе значення мала певна спорідненість національної та релігійно – конфесійної тожованості західних українців. Як зауважував дослідник Іван – Павло Химка, греко – католицизм та українська національна ідея взаємно посилювали одне одного у їх протистоянні з відмінними національними та конфесійними ідентичностями. Це зумовлювало стабільну близькість інтересів Церкви і національного руху та спонукало їх до пошуку взаєморозуміння навіть за умови значних суперечностей [5:2].

По – друге, творення українського національного руху, а відтак української нації у Галичині в ХІХ – перше десятиліття ХХ ст. було великою мірою заслугою діяльності представників Церкви. УГКЦ активно підтримала національно – визвольну боротьбу 20-тих років ХХ ст. . Окрім того, в міру своєї активної участі в українському національному процесі, Церква, фактично сама була вкрай важливою складовою українського національно – визвольного руху.

По – третє, УГКЦ і національний рух 20 – 30 років в основному були близькі до взаємовизначення й узгодження ідеологічних засад одне одного. Соціальна доктрина УГКЦ трактувала патріотизм і націоналізм як позитивні суспільні

чесноти, якщо вони застосувались, або, принаймні, не суперечили світоглядним та етичним засадам християнства.

По – четверте, греко-католицький єпископат та представники поміркованого напрямку в українському національному русі мали близьке бачення тактики суспільно – політичної діяльності галицьких українців в міжвоєнний період. Зокрема, вони спільно відстоювали необхідність легального, парламентського шляху забезпечення українських національних інтересів у межах соціально – політичної системи Польщі.

Відмінність позицій Церкви і українського національного руху або окремих течій у їх межах з окремих питань була причиною суперечностей та протистояння між ними. І тут окремо вартує зупинитися на взаєминах УГКЦ з організованим націоналістичним рухом (ОУН). Чи не головною причиною суперечностей між Церквою і ОУН була розбіжність позицій обох сторін щодо застосування збройної боротьби у формі терору проти польського режиму. Зрозуміло, що виходячи з християнських засад Єпископат УГКЦ офіційно неодноразово засуджував протипольський збройний терор ОУН. Так, у 1934 р. Андрей Шенітський, з приводу злочина директора української гімназії Івана Бабія, стверджував: "Злочин все є злочин... Святій справі не можна служити закраваленими руками..." З іншого боку, виходячи з тогочасної соціальної доктрини Католицької Церкви, відомі ідеологи УГКЦ, публіцисти, зокрема Микола Конрад [7:10], Костянтин Чехович, Йосип Остапівський [8], у своїх статтях стверджували, що в разі неминучості збройної боротьби в обороні національних інтересів, за національне визволення допускається християнською етикою і суспільною наукою Церкви.

ОУН же вимагала від Церкви повної підтримки своєї революційної позиції в національно – визвольній боротьбі: „Ми заклич: „ Добро Церкви – добро Нації! – але рішучо поборюємо і поборюватимемо всякі намагання втягнути Церкву до реально – автономічної гри різних обмежених умовфілістів й духовних рабів... ” [9] Зауважимо, що деяка частина греко – католицьких священиків не поділяла позицій єпископату і таємно співпрацювала з ОУН, підтримуючи її діяльність. Так, Ярослав Череминський був одним з її провідних членів в середині 30 – их років [10: 273-274].

Отож бо суперечності між УГКЦ і ОУН в міжвоєнний період щодо виправданості застосування збройної терористичної боротьби як засобу національного визволення мали всі ознаки не так політичного як ідеологічного протистояння. Кожна із сторін, а перш за все УГКЦ, намагались обгрунтувати свою політичну позицію авторитетними світоглядними і етичними засадами християнської релігії.

У середині 30 років розгорнулася жвава полеміка між УГКЦ і ідейним батьком „інтегрального націоналізму” Д. Донцовим. У значній мірі вона була спричинена боротьбою обох сторін за „уми молоді”.

Хоча ще раз підкреслимо, що це було скоріше не так політичне, як ідеологічне протистояння, Діячі ОУН намагались підкреслювати відволіканість ідеології націоналізму засадам християнської релігії. Зокрема, Свангельське твердження Христа : „ Більшої від цієї любові ніхто не має, як та, коли хто життя кладе свос за друзів ” – популяризувалося ними як християнське обгрунтування

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Bohdan Budurowycz. Sheptyts'kyi and Ukrainian National Movement after 1914. *Morality and Reality the Life and Times of Andrey Sheptyts'kyi*. - Edmonton, 1989. P. - 49-74.
2. Bohdan R. Bociurkiw. Sheptyts'kyi and Ukrainian Greek Catholic Church Under the Soviet Occupation of 1939-1941. *Morality and Reality the Life and Times of Andrey Sheptyts'kyi*. - Edmonton, 1989. P. - 101-123.
3. Brian R. Keleher. Sheptyts'kyi and Three Converts from the West. *Morality and Reality the Life and Times of Andrey Sheptyts'kyi*. - Edmonton, 1989. P. - 227-243.
4. Ryszard Torzecki. Sheptyts'kyi and Polish Society. *Morality and Reality the Life and Times of Andrey Sheptyts'kyi*. - Edmonton, 1989. P. - 74-100.
5. Бистрицька Е. Українське православ'я та екуменічна діяльність митрополита Андрія Шептицького в роки Другої світової війни // *Матеріали наукової конференції присвяченої 100-річчю від часу введення на митрополітський престол у Львові слуги божого Андрія Шептицького* / Тернопіль: 2002. С.40-52.
6. Бистрицька Е. Участь митрополита А.Шептицького у суспільно-політичному житті Галичини початку ХХ ст.. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. М.М. Алексівця. - Тернопіль: Видавничий ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2005. - Вип. 1.-358С.
7. Гайова О. З Думою про церкву Божу і церкву українську // *Місіонар*. - 1992. - липень.
8. Гайова О. З Думою про Церкву Божу і церкву українську // *Місіонар*. - 1992. - вересень-вересень.
9. Гладка Г.Л. Суспільно-політична діяльність митрополита Андрія Шептицького / Івано-Франківськ. 1997-С 148-151.
10. Гринюх І. Звизначення Української Церкви російсько-більшовицьким режимом // *Богословія*. - 1980. - № 44.
11. Гринюх І. Слуга Божий Андрей - Благовісник Єдності. - Мюнхен, 1961.-123с.
12. Гулай В. Українське питання в програмі польського підпілля в Західній Україні у 1943-1944рр. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. М.М. Алексівця. - Тернопіль: Видавничий ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2005. - Вип. 2. - 34с.
13. Економічна історія Світу і України. За ред. Б.Д.Лановика. - Тернопіль, 1997. - 458 с
14. Іпак А. Дехто з польських славянофілів проти велетрадського з'їзду // *Нива*. - 1909. -Т.6ч.24-С 843-849.
15. Косиц В. Україна в II-й світовій війні. У документах. В 2 т. - Львів, 1998. -Т.Н. -250с.
16. Косіс М. Слуга божий митрополит Андрей Шептицький: до держави його релігійних, патріотизму й державотворчих устремів // *Матеріали наукової конференції присвяченої 100-річчю від часу введення на митрополітський престол у Львові слуги божого Андрія Шептицького*, - Тернопіль, 2002. - С. 17-27.
17. Кубайович І. Українці в Генеральній Губернії 1939-1941. - Чикаго, 1978. - 287с.
18. Лубя В. Митрополит Андрей Шептицький, його життя і заслуги. -Льоблян, 1990. - 62с.
19. Лист від Архiep. І. Огієнка про можливість взаємонаблюдження УПЦ та УГКЦ, 1942 р., листопада 14, Холм // ЦДАЛ ф. 201, оп. 17, спр. 108.
20. Лист до архiep. І. Огієнка про важливість літургічної мови для єдності укр. Церков 1942 р., лютого 21, Львів // ЦДАЛ ф. 201, оп. 4а, спр. 1319.
21. Лист до Правосл. Архiepієв в Україні, 1941 р., грудня 30, Львів // ЦДАЛ ф. 358, оп. 1, спр. 7.
22. Лист до правосл. Архiepієв у справі порозуміння українців різних віросповідань [1942, березень], Львів / Митрополит Андрей Шептицький. Життя і Діяльність. Церква і Церковна діяльність. Документи і матеріали 1899-1944. - Львів: Свічадо, 1995. -Т.1. С.406-411.
23. Лист до укр. правосл. інтелігенції, 1942 р., березня 3, Львів // ЦДАЛ ф. 358, оп. 37, спр. 15.
24. Митрополит Андрей Шептицький. Життя і Діяльність. Церква і Суспільні питання. Документи і матеріали 1899-1944. - Львів: Місіонер, 1998. - Т.Н. - 570с.
25. Митрополит Андрей Шептицький. Життя і Діяльність. Церква і Церковна єдність. Документи і матеріали 1899-1944. - Львів: Свічадо, 1995. - Т.1. - 556с.
26. Н. Н. Кирило-методіївська ідея (Переложив з чеської С. С. С.) // *Нива*. - 1905. - Т. 2 ч. 2. -с. 25-31.
27. Скрутьєв Й. Акція против улії і уніятів // *Нива*. - 1922. - Т.17 ч.2. - С.62-64; 4,3-4. - С.99-103.
28. Сувелінний О. Україна: історія. - К., 1992. - 509с.
29. Шептицький А. Правда віра. - Люблян, 1990. - 52с.
30. Шептицький А. Твори-Ореча (морально-пасторальні). - Рим, 1983. - 546с.
31. Шептицький А. Як будувати Рідну Хату? - Львів, 1999. - 45с.

ДУШПАСТИРЬСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УГКЦ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО – ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ У ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (20-50 рр. ХХ ст.)

Пасамперед зауважимо, що науковий доробок окремих аспектів поставленої проблеми є поважний [1]. Пропонована стаття стосується найбільш важливих суспільних явищ минулого, які не можливо оминути при дослідженні інтелектуальної та політичної історії українського та більшості європейських народів, хоча б минулого століття, а саме: співвідношення традиційних релігійних та новочасних секуляризованих ідеологій та суспільних рухів, зокрема, співвідношення християнства й націоналізму (націоналістична ж течія, без сумніву, буде однією з провідних в українському визвольному русі, особливо з кінця 20-х років ХХ ст.), взаємин християнських Церков і національних рухів. Тема цієї статті стосується ідеологічних та політичних взаємин УГКЦ з поміркованим та радикальним (націоналістичним) національними рухами, хоча з 1939 року мова йтиме про взаємини тільки з останнім (націоналістичним). Отож бо центр нашої уваги фокусуватиметься на внутрішній „кухні” взаємовідносин, безперечно, найвідштовхувальніших інституцій тогочасного західноукраїнського суспільства.

Головні тенденції розвитку політичного, економічного та духовного життя західних українців, як і загалом усього українського народу в 20-50 роках минулого століття в основному визначалися наслідками чергової втрати українством можливості утвердити державну незалежність (визвольні змагання 20 р. ХХ ст.), так і новою геополітичною ситуацією, що склалася в Європі в переддень Другої світової війни.

Успереч своєму прагненню до державної самостійності українці знову будуть насильно включені до складу чужонаціональних держав , які проведуть наступ щодо них виразно дискримінаційну та асиміляційну політику. Закономерно, що український національно – визвольний рух був спрямований на формування української нації та здобуття неї державної незалежності.

Ідеологія націоналізму , природно, домінувала серед галицьких українців в умовах бездержавного існування, однак національний рух в міжвоєнну добу був представлений широкою палітрою. Ідеологічні засади лібералізму, соціалізму, консерватизму, соціальної доктрини Католицької Церкви становили основу для розвитку різних суспільно-політичних течій у межах руху [2: 70-73].

Виразна відмінність політичної тактики (підкр. - В.У) національно-визвольної боротьби (за наявності єдиної національної державності) дає підстави вирізняти в національному русі в міжвоєнний період за цією ознакою два головні суспільно – політичні напрями – поміркований, еволюційний і радикальний , революційний, які в 30-ті роки різко конкурували між собою.